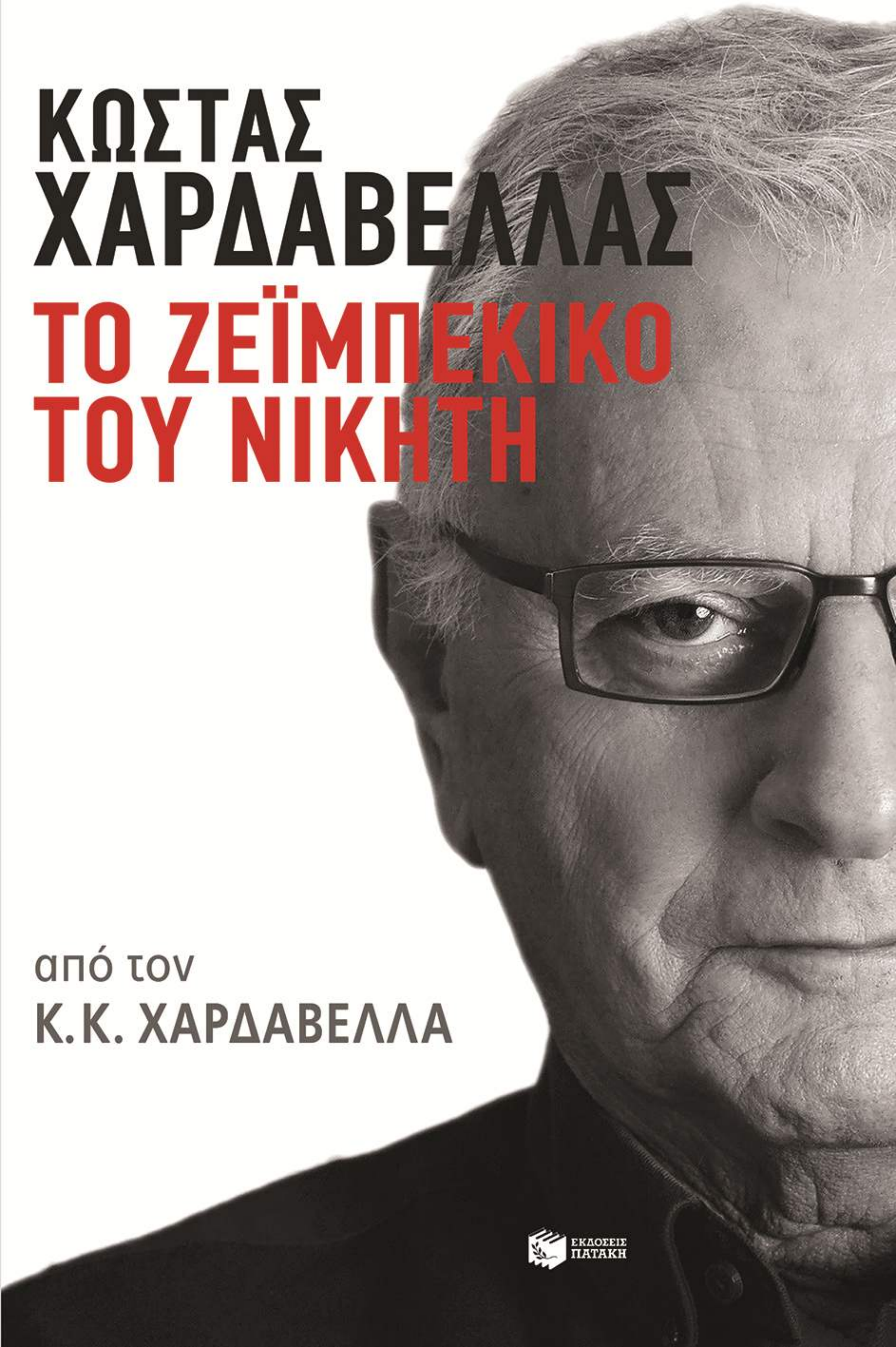

A black and white close-up portrait of an elderly man with grey hair and glasses, looking slightly to the right. The image serves as the background for the book cover.

**ΚΩΣΤΑΣ
ΧΑΡΔΑΒΕΛΛΑΣ**

**ΤΟ ΖΕΪΜΠΕΚΙΚΟ
ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΗ**

από τον
Κ.Κ. ΧΑΡΔΑΒΕΛΛΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κόλαση 3D	11
1 Ο καρκίνος	15
2 Η οικονομική κρίση και το κλείσιμο του Alter	39
3 Αρρωσταίνουν οι υπερήρωες;	54
4 Το «δώρο» του Γιώργου Γεννηματά	66
5 «Τι βλέπεις, γιατρέ;»	83
6 Το δυσκολότερο ρεπορτάζ της ζωής μου	100
7 Από τις Πύλες του ανεξήγητου στις πύλες της κόλασης 3D	113
8 Το χαρτάκι με το νούμερο εννιά	129
9 Στον λόφο του θανάτου	144
10 Παίρνοντας έναν υπνάκο στον μαγνητικό τομογράφο	159
11 Το άγγιγμα της Παναγιάς	179
12 Οι νύχτες των τζιτζικιών	205
13	222
14 Ο μασκοφόρος εκδικητής στο μείον δύο του Υγεία	223
15 Η τελευταία νύχτα στο Αιγαίο(;)	239
16 Η Αννούλα της Βηρυτού	259
17 Ο Ισπανός χορευτής του Φαλήρου	277

18 Το ποντιακό ινάτι του Κωστίκα	297
19 Μια σανίδα σωτηρίας, ρε παιδιά	314
20 Θεϊκή προστασία ή σύμπτωση;	330
21 Οι ψυχές-προστάτες	350
22 Η επιστροφή στη ζωή	368
23 Το τέλος του Alter	384
24 Το ζεϊμπέκικο του νικητή	390
25 Το γράμμα της Μαρίας	404
ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΧΑΡΔΑΒΕΛΛΑ	411
ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ	414

[ΠΡΟΛΟΓΟΣ]

ΚΟΛΑΣΗ 3D

«ΛΕΥΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΜΟΥ. Κι ένα μολύβι. Το χέρι μου προέκταση της ψυχής μου, έτοιμο να γεμίσει τις σελίδες με εικόνες και συναισθήματα, ενθύμια από το ταξίδι μου στην κόλαση και την επιστροφή στη ζωή.

»Η γυάλινη οθόνη του υπολογιστή μοιάζει ψυχρή για να ακουμπήσω σε αυτήν τις αναμνήσεις μου, να μοιραστώ μαζί της τον πόνο που πέρασα, τις νύχτες της αγωνίας και τη λυτρωτική χαρά της τελικής νίκης.

»Το χαρτί στέκει σαν ζεστή αγκαλιά για να δεχτεί την ιστορία ενός ανθρώπου που “σκότωσε” τον καρκίνο όταν συναντήθηκε μαζί του. Την ιστορία ενός θνητού που κοίταξε κατάματα τον χάρο όταν ήρθε να τον πάρει και του είπε: “Δεν είναι ακόμη η ώρα μου”. Την ιστορία ενός συντρόφου και πατέρα, που έκανε την αγάπη του για τη ζωή απόρθητο κάστρο για τον θάνατο.

»Μια ραφωδία θριάμβου της ανθρώπινης ψυχής που ξεκίνησε επτά χρόνια πριν. Αρχές καλοκαιριού του 2009. Όταν με χτύπησε ο καρκίνος. Την ίδια ακριβώς εποχή που έβλεπα την οικονομική κρίση να παίρνει παραμάζωμα τη χώρα μου και ένιωθα τις πρώτες σεισμικές δονήσεις στη δουλειά μου, στο Alter.

»Τρία σε ένα δηλαδή. Μια κόλαση 3D. Τραγωδία τριών διαστάσεων. Το τζακ ποτ της καταστροφής».

Αυτές οι φράσεις είναι η κατάθεση ψυχής του πατέρα

μου Κώστα Χαρδαβέλλα για τον γολγοθά που ανέβηκε, έτσι όπως τις εμπιστεύτηκε στα δικά μου χέρια. Περίπου 3.500 σελίδες, γραμμένες από εκείνον τις μοναχικές στιγμές του, όταν πάλευε με τον καρκίνο για να ζήσει. Οι σκέψεις του, οι αγωνίες του, οι ελπίδες του, η σιδερένια θέλησή του να κρατηθεί στη ζωή, γραμμένα στο χαρτί από τον ίδιο, ηχογραφημένα σε μαγνητόφωνο, ακόμη και πρόχειρες σημειώσεις σε χαρτοπετσέτες την ώρα του φαγητού.

«Κωνσταντίνε μου, αυτά σου ανήκουν. Θέλω να τα διαβάσεις, να τα ακούσεις προσεχτικά και να επιλέξεις εσύ αν θα τα κρατήσεις μόνο για τον εαυτό σου ή αν θα τα μοιραστείς με τον κόσμο» ήταν τα λόγια του την ημέρα που μου παρέδωσε το υλικό πάνω στο οποίο βασίστηκε το *Ζεϊμπέκικο του νικητή*.

Και έπρεπε τώρα εγώ να επιλέξω τις κορυφαίες στιγμές αυτού του αγώνα γιατί το έβλεπα στα μάτια του ότι ήθελε να γίνουν βιβλίο.

«Θα ήθελες να γραφτεί ένα βιβλίο με τις σκέψεις και τις εμπειρίες σου;» τον ρώτησα.

«Ναι. Γιατί το δικό μου “χθες” θέλω να γίνει “σήμερα” και “αύριο” για τους χιλιάδες ανθρώπους και τις οικογένειές τους που φοβούνται, πονάνε, παλεύουν με τον καρκίνο. Γι’ αυτούς κυρίως θέλω να γραφτούν αυτές οι γραμμές. Εκείνους που έχουν ανάγκη από μια μικρή φλόγα ελπίδας. Εκείνους που παλεύουν με το Θηρίο, ή με τον φασουλή, τον παλιάτσο όπως βλέπω εγώ τον καρκίνο. Για όσους έχουν χάσει το κουράγιο τους και νιώθουν τον εφιάλτη της κατάθλιψης να τους σπρώχνει σε ένα σκοτεινό δωμάτιο. Για όσους χρειάζονται ένα χέρι να τους αρπάξει και να τους βγάλει από το πηγάδι του τρόμου. Γιατί τώρα πια ξέρω πως αυτό είναι το μεγαλύτερο όπλο του καρκίνου: ο τρόμος. Προχωράει, απλώνεται, κυριεύει, επικρατεί μέσα από τον φόβο του ασθενούς κι έτσι τον αποδυναμώνει, τον εξα-

ντλεί μέχρι την τελική εξόντωση» μου απάντησε και συμπλήρωσε:

«Δεν ήταν εύκολη η βουτιά στο παρελθόν, καθώς υπάρχουν μέσα μου πληγές που αιμορραγούν ακόμα. Γιατί το πέρασμα από το χείλος της αβύσσου δεν ξεχνιέται ποτέ. Οι στιγμές της απόγνωσης, του πόνου, των παρακλήσεών μου στον Θεό, της εσωτερικής μοναξιάς και τελικά οι στιγμές του θριάμβου παραμένουν ζωντανές μέσα μου και θα σβήσουν μόνο με τον θάνατό μου. Θα είναι λοιπόν το βιβλίο αυτό ένας λυτρωμός για μένα. Θα ξαλαφρώσει η ψυχή μου βγάζοντας στο φως όλα όσα βίωσα εκείνες τις μέρες και τις νύχτες που έδινα ραντεβού με τον θάνατο για να αναμετρηθούμε» πρόσθεσε και με μία φράση από τους *Τρεις Σωματοφύλακες* που μου έλεγε όταν ήμουν μικρός, έδωσε το σύνθημα της εκκίνησης:

«Ο ένας για όλους και όλοι για τον έναν».

Εδώ είμαστε λοιπόν...

Κ. Κ. Χαρδαβέλλας

Ο ΚΑΡΚΙΝΟΣ

ΜΠΗΚΕ ΞΑΦΝΙΚΑ σαν σίφουννας στη ζωή μου, όπως τα μπουρίνια του φθινοπώρου, όπως οι ανεμοστρόβιλοι της ερήμου που έρχονται από το πουθενά.

Και το έμαθα τέλος Ιουνίου του 2009.

Και δεν μου άφησαν κανένα περιθώριο να ελπίζω σε ένα λάθος...

Έχεις επιθετικό καρκίνο με μετάσταση στους λεμφαδένες ήταν η διάγνωση των γιατρών.

Επτά λέξεις, επτά μαχαιριές, επτά καρφιά στην καρδιά μου.

Στην αρχή δεν το πιστεύεις. Αρνείσαι να το πιστέψεις. Δεν μπορεί να συμβαίνει σ' εμένα αυτό. Μέχρι που οι γιατροί σου δείχνουν αυτές τις ζελατίνες από τους μαγνητικούς τομογράφους που απεικονίζουν τα σωθικά σου.

Να, εδώ είναι ο ένας όγκος, ο μεγάλος, και δίπλα άλλοι δύο πιο μικροί, και στο βάθος του τραχήλου άλλοι δύο ακόμη μικρότεροι. Τους βλέπεις;

Τους έβλεπα. Σαν στρογγυλές μουντζούρες στη ζελατίνα-φιλμ του τομογράφου. Η ζωή μου όλη τυπωμένη σε αυτή τη ζελατίνα. Κι εγώ να πνίγομαι από τις ερωτήσεις που ακολουθούν το πρώτο σοκ.

Θα ζήσω; Και πόσο; Θα υποφέρω, θα πονάω καθώς θα φτάνει το τέλος; Θα παραμορφωθώ από τις θεραπείες; Θα χάσω τη φωνή μου και θα μιλάω με μηχανήμα αφού το πρόβλημα είναι στον λαιμό μου;

Συνειρμικά θυμήθηκα έναν γνωστό μου που εμφάνισε καρκίνο στον λαιμό και για να ζήσει θυσιάσε για πάντα τον λάρυγγα και τις φωνητικές του χορδές. Για να μιλήσει ήταν αναγκασμένος να χρησιμοποιεί ένα εξωσωματικό μηχανάκι, το λαρυγγόφωνο, που έμοιαζε σαν το στηθοσκόπιο που έχουν οι παθολόγοι. Τον πρώτο καιρό, όταν δεν είχε ακόμη εξοικειωθεί με τη χρήση του, κάθε φορά που το ακουμπούσε στον λαιμό του και έλεγε τα λόγια που ήθελε, εκείνο έβγαζε μια φωνή που έμοιαζε με κρώξιμο κορακιού και δεκαοχτούρας. «Κρα, κρα, κρα. Με ακούτε; Με καταλαβαίνετε;»

Άραγε θα έφταναν κι εγώ να μιλάω από το λαρυγγόφωνο; αναρωτιόμουν. Θα έβρισκα ποτέ το θάρρος και τη δύναμη που χρειάζεται για να το συνηθίσω; Ή θα έχανα τον εαυτό μου;

Τι θα πω στους δικούς μου; Θα μπορέσω ποτέ να ξαναδουλέψω ή θα μπω σε αναγκαστική απόσυρση αν επιβιώσω τελικά; Πόσο θα επηρεάσει τη ζωή του γιου μου η αρρώστια μου; Πόσο θα επηρεάσει τη ζωή του γιου μου η ορφάνια αν δεν τα καταφέρω τελικά;

Χρειάστηκε να περάσουν πέντε χρόνια για να δώσει η ζωή τις καθοριστικές απαντήσεις στα ερωτήματα που με είχαν τυλίξει σαν τεράστια πλοκάμια από τέρατα-χαπόδια, τις πρώτες κιόλας ώρες που οι γιατροί μου αποκάλυψαν τη φριχτή αλήθεια: Έχεις επιθετικό καρκίνο με μετάσταση στους λεμφαδένες.

Αυτές είναι οι δικές μου στιγμές. Τότε που πάλευα με τον φασουλή που είχε έρθει κούτσα κούτσα με το δρεπάνι του στον ώμο να μου πάρει το κεφάλι. Για να του πάρω τελικά εγώ το δικό του...

Δεν υπάρχουν αναχωχές, συμβιβασμοί, ειρηνικές διαδικασίες στη μάχη με τον καρκίνο. Υπάρχει μόνο η ακραία

αγριότητα ενός πολέμου με την απόλυτη έννοια της φράσης «ο θάνατός σου η ζωή μου». *Ή θα με φας ή θα σε φάω.* Ήξερα ότι έπρεπε να τον σκοτώσω εγώ πριν προλάβει να με σκοτώσει εκείνος. Του έδωσα πρόσωπο, τον έκανα οντότητα και τον έβαλα απέναντί μου, γιατί μόνο έτσι θα μπορούσα να τον παλέψω. Τον φασουλή. Τον παλιάτσο που ήρθε με τη χατζάρα το χέρι. *Σ' εμένα, ρε πούστη;*

Όταν βγάζεις τα εσώψυχά σου στο χαρτί για το πέρασμά σου δίπλα από την κόκκινη γραμμή που χωρίζει τη ζωή από τον θάνατο είναι σαν να βγαίνεις ξανά από τη μήτρα της μάνας σου και να ξαναγεννιέσαι. Γιατί ξαναζεις χιλιάδες στιγμές απόγνωσης, φόβου, ελπίδας, χαράς, στιγμές αναιμίας για μια καλή είδηση από τον γιατρό σου, στιγμές έντονης ανάγκης για περισσότερη αγάπη απ' όλους γύρω σου καθώς νιώθεις τις δυνάμεις σου να φεύγουν και τον οργανισμό σου να καταρρέει.

Στο πρώτο άκουσμα της είδησης ότι έχεις καρκίνο χάνεις τη γη κάτω από τα πόδια σου. Αιωρείσαι έντρομος στο απόλυτο κενό, όσο ψύχραιμος, δυνατός ή μάγκας κι αν είσαι ή κάνεις απλώς τον μάγκα στους γύρω σου.

Τις πρώτες νύχτες μετά τη διαπίστωση της αρρώστιας μου έβλεπα πάντα το ίδιο όνειρο. Να οδηγώ με ιλιγγιώδη ταχύτητα το αυτοκίνητό μου μέσα στο απόλυτο σκοτάδι σε έναν δρόμο γεμάτο επικίνδυνες στροφές με τον γκρεμό να χάσκει δίπλα μου, έτοιμο να με καταπιεί. Περίμενα από στιγμή σε στιγμή ότι θα φύγω από την πορεία μου αφού δεν έβλεπα τίποτα μπροστά μου, ότι θα πέσω στο κενό και θα σκοτωθώ. Κάθε νύχτα κατάφερνα και έπαιρνα εντελώς στα τυφλά τις στροφές μέχρι που ξύπναγα, πεταγόμενοι από το κρεβάτι μούσκεμα στον ιδρώτα, τρομοκρατημένος αλλά και ανακουφισμένος γιατί όλο αυτό δεν ήταν πραγματικότητα αλλά ένα κακό όνειρο, ένας επιφύλακτος.

Ζούσα μέσα στον ύπνο μου την αγωνία ενός ταξιδιού με άγνωστο τέλος και τον γκρεμό, δηλαδή τον καρκίνο, να καρδοκεί δίπλα μου περιμένοντας να με αρπάξει. Αλλά και μετά, όταν οι θεραπείες είχαν ολοκληρωθεί, η αγωνία συνέχισε να συντροφεύει τις μέρες και τις νύχτες μου. Κανένας δεν μπορεί να νιώσει τα συναισθήματα ενός καρκινοπαθούς και των δικών του, όταν περιμένουν το τηλεφώνημα του γιατρού που θα τους ανακοινώσει τι έδειξαν οι μαγνητικές τομογραφίες. Κάθε τρεις μήνες τον πρώτο χρόνο, κάθε έξι μήνες τα επόμενα τρία χρόνια, και μετά κάθε δώδεκα μήνες μέχρι τη συμπλήρωση της πενταετίας από τη λήξη των θεραπειών, έπρεπε να ψάχνουν μέσα μου μήπως ο καρκίνος επέστρεψε, μήπως βγήκε αλώβητος από τις χημειοθεραπείες και τι ακτινοβολίες, μήπως εξαπλώθηκε και σε άλλα όργανα του σώματός μου. Κάθε φορά περιμέναμε να ακούσουμε την απόφαση αν θα οδηγηθώ στο εκτελεστικό απόσπασμα ή αν θα ζήσω. Μέχρι τις επόμενες εξετάσεις...

Την πρώτη διετία, όποτε πέραγα από το μαρτύριο του τομογράφου, κοίταζα με αγωνία τα μάτια του ακτινολόγου που διάβαζε στο μόνιτορ την απεικόνιση του λαιμού μου για να καταλάβω τι έβλεπε. Τι διαπίστωνε; Την επιστροφή μου στη ζωή ή τον κατήφορό μου στον Άδη;

Την παρατεταμένη σιωπή του μπροστά σε κάποια από τις εικόνες που κοιτούσε στην οθόνη τη μετέφραζα πάντα σαν κακό σημάδι! Βλέπει κάτι κακό και δεν μου το λέει σκεφτόμουν τρομαγμένος. Αντίθετα, τη γρήγορη εναλλαγή των απεικονίσεων που έδινε ο τομογράφος στο μόνιτορ τη θεωρούσα καλό μήνυμα. Δεν βλέπει τίποτα κακό, γι' αυτό και δεν στέκεται σε κανένα συγκεκριμένο σημείο στον τράχηλό μου ήταν η λυτρωτική σκέψη που με κατέκλυζε.

Απίστευτη ψυχική δοκιμασία. Μέχρι που δεν άντεχα άλλο την αγωνία και τον ρωτούσα:

«Τι βλέπεις, γιατρέ;»

«Χμ. Ας μη βιαζόμαστε».

Είναι σαν να σε βάζουν στο κελί του μελλοθάνατου. Ας μη βιαζόμαστε. Δηλαδή ας περιμένουμε γιατί τίποτα δεν είναι ξεκάθαρο.

Το ξεκάθαρο ερχόταν (ευτυχώς) την επόμενη μέρα διά στόματος της ογκολόγου μου Εύης Ραζή. Έπαιρνε από το ακτινολογικό τη γνωμάτευση, μελετούσε κι εκείνη προσεχτικά τις πλάκες των ακτινολόγων και μετά τηλεφωνούσε στο κινητό ή στο σπίτι μου. «Όλα καλά. Δεν υπάρχει τίποτε να μας ανησυχεί» μας έλεγε, δίνοντας έτσι το σύνθημα να αρχίσει το πάρτι για την παράταση ζωής που είχα κερδίσει. Χαρές, γέλια, αγκαλιές, ανακούφιση...

Την πρώτη φορά που άκουσα τον ακτινολόγο να μονολογεί «δεν βλέπω κάποια αλλαγή άρα πάμε καλά» κοιτάζοντας στο μόνιτορ τους λεμφαδένες μου, ήθελα να τον αγκαλιάσω και να τον φιλήσω, όμως κρατήθηκα για να μη φανώ γελοίος. Βγήκα από το Υγεία στην Κηφισίας τραγουδώντας. Η ζωή μου άνοιγε διάπλατα τις πόρτες της. Είχα βγάλει, τουλάχιστον για ένα τρίμηνο μέχρι τις επόμενες μαγνητικές, τη θηλιά από τον λαιμό μου.

Βιαζόμουν όμως πολύ, αφού αυτή η θηλιά θα ήταν περασμένη στο κεφάλι μου για τα επόμενα πέντε χρόνια. Κα- νείς δεν μπορεί να πει ότι τη γλίτωσε από τον επιθετικό καρκίνο αν δεν περάσει η πολυπόθητη πενταετία. Και όταν επιτέλους περάσει, εμείς οι τυχεροί που τη γλιτώσαμε, στην πραγματικότητα δεν ξεφορτωνόμαστε το Θηρίο. Με τις θεραπείες το κοιμίζουμε, το αδρανοποιούμε, το χώνουμε βαθιά μέσα στη σπηλιά του και τη σφραγίζουμε απέξω. Εκείνο όμως παραμένει εκεί. Στα σωθικά μας. Και δεν πρέπει ποτέ να του δώσουμε την ευκαιρία που περιμένει για να επιστρέψει...

Όλοι εμείς οι τυχεροί έχουμε πια τη σφραγίδα του καρ- κινοπαθούς για το υπόλοιπο της ζωής μας. Όπως οι Εβραίοι

στα ναζιστικά στρατόπεδα είχαν στο χέρι τους σφραγισμένο έναν αριθμό. Γνωρίζω ανθρώπους που βγήκαν από τις χημειοθεραπείες τους με «πλήρη ίαση» και μετά από κάποιο διάστημα ο καρκίνος έκανε και πάλι την εμφάνισή του. Γιατί δεν έκαναν τις απαραίτητες εξετάσεις. Γιατί άρχισαν και πάλι το κάπνισμα, το αλκοόλ ή την κακή διατροφή. Γιατί το άγχος της επιβίωσης τους κατέβαλε. Ή γιατί έτσι...

Την τελευταία φορά που έκανα όλες τις ιατρικές εξετάσεις (αιματολογικές, ορμονολογικές, απεικονιστικές) πριν από δύο χρόνια περίπου και άκουσα στο τηλέφωνο τη γιατρό μου να μου λέει: «Κώστα, είναι όλα πεντακάθαρα, τελειώσαμε», έζησα τη δεύτερη πιο ευτυχισμένη μέρα της ζωής μου μετά τη γέννηση του Κωνσταντίνου μου. Εκείνες οι λέξεις της Εύης Ραζή, *Κώστα, είναι όλα πεντακάθαρα, τελειώσαμε*, ήχησαν στ' αυτιά μου σαν τις καμπάνες τη νύχτα της Ανάστασης.

Πώς μπορώ άραγε να κρατήσω μόνο για τον εαυτό μου αυτή τη νίκη της ψυχής μου, τη νίκη της ζωής στην αναμέτρηση με τον θάνατο, όταν βλέπω γύρω μου χιλιάδες ανθρώπους που έχουν ανάγκη ν' ακούσουν μια κουβέντα που θα τους δώσει το δικαίωμα στην ελπίδα; Ν' ακούσουν ότι καρκίνος δεν σημαίνει πάντα θάνατος. Να γνωρίσουν έναν άνθρωπο που πέρασε από τον εφιάλτη και επέστρεψε υγιής στη ζωή.

Τα τριάντα τέσσερα απογεύματα που πήγα να κάνω τις ακτινοβολίες μου στα υπόγεια του Υγεία και τις έξι Δευτέρες που βρέθηκα στον όροφο που γίνονται οι χημειοθεραπείες έβλεπα γύρω μου μάτια τρομαγμένα, σκοτεινά πρόσωπα ασθενών και συγγενών που πάλευαν με το Θηρίο αποφεύγοντας ακόμη και να πουν τη λέξη *καρκίνος*. Έχουμε βρει τόσα άλλα ονόματα οι άνθρωποι για να μη λέμε τη λέξη που προκαλεί τρόμο, θαρρείς κι έτσι θα ξεορκίζουμε το

κακό. Επάρατος νόσος, κακιά αρρώστια, ανίατη ασθένεια, έξω από δω... Ανοησίες! Λόγια φοβισμένων ανθρώπων.

Καρκίνος λέγεται. Και αντί να τον φοβόμαστε εμείς, πρέπει να τον κάνουμε να μας φοβηθεί αυτός. Με τη δύναμη του μυαλού και της ψυχής μας. Με τη σιδερένια θέληση, παιδί της αγάπης για τη ζωή.

Καρκίνος λέγεται. Και μην αφήσετε κανέναν να σας λυπηθεί. Κλείστε τα μάτια στα βλέμματα του οίκτου. Κλείστε τ' αυτιά σας σε λόγια τύπου *πο πο, ρε παιδάκι μου, τι κακό σε βρήκε!* Γυρίστε την πλάτη στην φευτική συμπονια. Αυτά είναι σκουπίδια για την ψυχή σας, που πρέπει να είναι δυνατή για να μπει μπροστάρης στη μεγάλη μάχη της επιβίωσης.

Είναι πρωτόγνωρες και συγκλονιστικές οι εμπειρίες που ζει ο καρκινοπαθής στη διάρκεια των θεραπειών του. Τα πάνω κάτω έρχεται η ζωή σου. Αναθεωρείς αξίες, στάση ζωής· αλλάζεις συμπεριφορά. Και μετά, όταν όλα τελειώσουν και έχεις βγει νικητής, συνεχίζεις να κουβαλάς ένα φορτίο. Έναν περίεργο θησαυρό που θέλεις να τον μοιραστείς με ανθρώπους που περνούν το ίδιο μαρτύριο.

Για έξι χρόνια, μετά το τέλος των ακτινοβολιών και των χημειοθεραπειών μου, συνέχιζε να υπάρχει μέσα μου ένα ερώτημα στο οποίο δεν μπορούσα να απαντήσω. Ένα δίλημμα που με βασάνιζε αλλά το έκρυβα απ' όλους. Να καταγράψω όλα όσα έζησα και πέρασα; Να τα μοιραστώ κάποια στιγμή με τους χιλιάδες ανθρώπους που βλέπω γύρω μου να ζούνε μέσα στην αγωνία και τον τρόμο του καρκίνου ή να τα κρατήσω μόνο για μένα; Να γράψω για την κατάρρευση του ανοσοποιητικού μου συστήματος από τα τοξικά δηλητήρια που επί δύο μήνες έχυναν στις φλέβες μου οι γιατροί για να σκοτώσουν τα καρκινικά κύτταρα; Να γράψω για τις στιγμές που βρέθηκα στον προθάλαμο

του θανάτου όταν οι τιμές του αίματός μου άγγιζαν μηδενικά επίπεδα; Να γράψω για τις νύχτες της αγωνίας και της αγρύπνιας ή να τα κρατήσω όλα αυτά κλειδωμένα μέσα μου σαν επτασφράγιστο μυστικό;

Να βγάλω στο φως όλες αυτές τις μυστικές δικές μας στιγμές που μοιράστηκα με την πολύτιμη σύντροφο της ζωής μου, τη Μαρία, όταν οι δυο μας παλεύαμε για να μείνω ζωντανός, με τα τέρατα της καταστροφής να έχουν στήσει χορό θανάτου γύρω από το σπίτι μας; Μοναδικές στιγμές μέσα στην κόλαση του πολέμου με τον καρκίνο, για δυο ανθρώπους που ζουν σαν ένας τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια, στιγμές που μιλάνε μόνο οι ψυχές και η αγάπη...

Ή μήπως είναι καλύτερα να τα καλύψω όλα αυτά με ένα πέπλο σιωπής;

Η απάντηση στο βασανιστικό δίλημμα ήρθε αβίαστα και ξαφνικά ένα βράδυ με το τηλεφώνημα ενός παλιού και καλού φίλου, του Βασίλη Λάσκαρη:

«Ρε συ Κώστα, χθες συναντήσαμε με τη Βίκυ τη γνωστή παρέα... Δουρίδας, Μαίρη, Δουρμούσογλου, Ρέα, τα πίναμε μέχρι αργά και είχαμε την κουβέντα σου».

«Κατάλαβα. Με θάβατε...»

«Τι να θάψουμε, ρε συ, από σένα; Εσύ θα μας θάψεις όλους! Μιλούσαμε για την περιπέτεια που πέρασες με την υγεία σου. Κι όλοι λέγανε ότι ο Χαρδαβέλλας είχε καρκίνο και τη σκαπούλαρε, και μαγκιά του, και δεν το έβαλε κάτω, και δεν το φοβήθηκε και κάτι τέτοια. Εγώ όμως που σε ξέρω τόσα χρόνια κι έχω ακούσει από πρώτο χέρι όλα όσα έζησες το καλοκαίρι του 2009, τότε που το αίμα σου είχε γίνει νερό και το σώμα σου ένα μάτσο κόκαλα, τους είπα: “Πάτε καλά ρε που είχε ο Χαρδαβέλλας καρκίνο; Ο καρκίνος είχε Χαρδαβέλλα”».

Αυτό ήταν! Η τελευταία φράση του Βασίλη απελευθέ-

ρωσε την ενέργεια ενός εσωτερικού ηφαιστείου που για έξι χρόνια αγωνιζόμουν να το κρατήσω σβηστό, αδρανές μέσα μου. Την επόμενη κιόλας νύχτα πήρα μολύβι και χαρτί και ξεκίνησα το μεγάλο ταξίδι στον χρόνο, στις αναμνήσεις και τα συναισθήματα. Το χέρι μου γράφει ασταμάτητα, οι αναμνήσεις ξεπηδούν όπως η καυτή λάβα ξεχύνεται από τα έγκατα της γης. Η δική μου λάβα αναβλύζει από τα έγκατα της ψυχής μου.

Ήταν επιλογή μου όλα αυτά τα χρόνια, από την πρώτη στιγμή που έγινε η διάγνωση, να μοιραστώ την αλήθεια με ελάχιστους, μετρημένους στα δάχτυλα του ενός χεριού, δικούς μου ανθρώπους.

Για την ψυχική ηρεμία του γιου μου –που τότε ετοιμαζόταν να δώσει εξετάσεις για το πανεπιστήμιο–, της αδελφής μου –που γι’ αυτήν είμαι πάντα ο μικρός Κωστάκης της–, αλλά και κάποιων καλών φίλων –που ίσως δεν άντεχαν να το ακούσουν–, επέλεξα να τους λέω πάντα τη μισή αλήθεια: *Μια κύστη στις αμυγδαλές που αφαιρέθηκε, αλλά πρέπει να κάνουμε προληπτικά χημειοθεραπείες και ακτινοβολίες για να μην επανέλθει στο μέλλον και γίνει κακοήθης λόγω του ότι ήμουν χρόνιος και φανατικός καπνιστής. Και μετά: Μια επιπλοκή που έκανε το αίμα μου να γίνει σαν νερό και έθεσε σε κίνδυνο τη ζωή μου. Αλλά η λέξη καρκίνος δεν βγήκε ποτέ από το στόμα μου.*

Εξάλλου είχα να αντιμετωπίσω και τα κακά της δημοσιότητας, καθώς ήξερα ότι όσο περισσότεροι γνώριζαν, τόσο πιθανότερο ήταν να γίνω λαϊκό ανάγνωσμα, κρεμασμένο στα μανταλάκια των περιπτέρων ή θύμα της γνωστής κανιβαλικής δημοσιογραφίας. Ο τίτλος «Ο Χαρδαβέλλας παλεύει με τον καρκίνο» είναι πιασάρικος, πουλάει φύλλα και φέρνει μερικά παραπάνω ψίχουλα τηλεθέασης.

Κυρίως όμως είχα τη Μαρία, που παρέμενε ακλόνητη στην αντίθεσή της να μιλήσω δημοσίως για το πρόβλημα και ακόμη περισσότερο να γράψω ένα βιωματικό βιβλίο γι' αυτό. Στα τέλη του 2015, η απόφασή μου ήταν αμετάκλητη.

«Θα δώσω στον Κωνσταντίνο όλα τα χειρόγραφα με τις σκέψεις και τα συναισθήματά μου κι ας αποφασίσει εκείνος αν θα γραφτεί το βιβλίο για την περιπέτεια που πέρασα» της ανακοίνωσα από την πρώτη κιόλας μέρα.

Αιφνιδιάστηκε. Σώπασε για λίγα δευτερόλεπτα και μετά μου είπε:

«Ξέρεις ότι διαφωνώ. Ξέρεις και τους λόγους. Αλλά αφού το έχεις πάρει απόφαση δεν θα προσπαθήσω να σε μεταπείσω. Θέλω μόνο να προσέξεις πολύ αυτό που είσαι έτοιμος να κάνεις. Δημοσιοποιώντας όσα έζησες είναι σαν να μένεις ολόγυμνος και να στέκεσαι μπροστά σε εκατομμύρια ανθρώπους επιτρέποντάς τους να περιεργαστούν το σώμα σου, τις πληγές του, ακόμη και την ψυχή σου...»

Ήταν από τις λίγες φορές στην κοινή μας ζωή που ήμασταν σε εντελώς διαφορετικό μήκος κύματος με τη Μαρία, σε άλλη συχνότητα.

«Μα εγώ γι' αυτό ακριβώς θέλω να γραφτεί αυτό το βιβλίο» της απάντησα. «Θέλω να διαβάσουν τις καταγραφές που υπάρχουν μέσα μου από την πάλη με τον καρκίνο, γιατί ίσως έτσι καταφέρω να τους βοηθήσω στη δική τους μάχη για τη ζωή. Και για να γίνει αυτό, πρέπει να τους επιτρέψω να γνωρίσουν την ψυχή μου, αφού αυτή ήταν που αναμετρήθηκε με τον θάνατο. Γιατί λοιπόν να μη γράψω όσα έζησα, ακριβώς όπως τα έζησα;»

Ήθελα, περίμενα την αποδοχή της. Ίσως και να της το χρώσταγα αυτό. Να έχω και το δικό της «ναι» για να ξεκινήσουμε μαζί το ταξίδι στο οδυνηρό παρελθόν, στις μέρες και τις νύχτες της αγωνίας. Γιατί και τότε ταξιδεύαμε μαζί

στο σκοτάδι. Γιατί ήμασταν συνοδοιπόροι στον γολγοθά που ανεβήκαμε μαζί.

Με κοίταξε βουβή, μ' εκείνο το ήρεμο, ψύχραιμο βλέμμα της, προμήνυμα μιας σωστής κουβέντας της που πολλές φορές με έχει σώσει από λάθος αποφάσεις και επιλογές, και μετά από λίγο μου είπε:

«Είσαι βέβαιος ότι είναι όλοι έτοιμοι, ότι μπορούν... κάποιοι δικοί μας αλλά και ξένοι άνθρωποι... να ακούσουν την αλήθεια; Πιστεύεις ότι θα βοηθήσεις έναν ασθενή ή την οικογένειά του λέγοντάς του στην ουσία ότι δεν αρκούν οι γιατροί, τα φάρμακα, οι θεραπείες και η θέληση για να αντιμετωπίσεις τον καρκίνο, αλλά χρειάζεται και τύχη, θεϊκή παρέμβαση ή όπως αλλιώς την ονομάζει ο καθένας;»

Σταμάτησε για λίγο, σαν να συμμάζευε τις σκέψεις της και με μια βαθιά ανάσα συμπλήρωσε:

«Είσαι βέβαιος ότι εσύ μπορείς να ακούσεις τώρα όλη την άγρια αλήθεια που πάντα σου τη λέγαμε μισή, όταν πάλευες να κρατηθείς στη ζωή; Μπορείς να τα ακούσεις μετά από τόσα χρόνια όλα αυτά που δεν σου είπαμε τότε για να μην εγκαταλείψεις τον πόλεμο; Μπορείς να μάθεις τις περιττές πληροφορίες που δεν σου έδιναν οι γιατροί μετά από δική μου παράκληση για να μη λυγίσεις από το βάρος τους;»

Η Μαρία μιλούσε, αλλά τα λόγια της έφταναν σαν μακρινός βόμβος στ' αυτιά μου. Το μυαλό μου είχε κολλήσει στην αποκάλυψή της ότι δεν ήξερα όλη την αλήθεια! Πόσα μου έκρυψαν άραγε εκείνες τις μέρες που εγώ και ο καρκίνος παλεύαμε σαν τα θηρία; Πόσα μου στρογγύλεψαν για να μη με τρομάξουν ακόμη περισσότερο; Και κυρίως γιατί μου τα έκρυψαν; Και ποιος αποφάσιζε τι πρέπει να μάθω και τι όχι;

Όσους γιατρούς, ψυχολόγους, ασθενείς ή συγγενείς ασθενών κι αν ρώτησα τι, πότε και πώς πρέπει να λέγεται η αλή-

θεια, ολόκληρη ή μισή, σε έναν καρκινοπαθή για τις πιθανότητες να ζήσει ή να πεθάνει, για την πορεία της θεραπείας του, για τις πιθανές επιπλοκές, απάντηση συγκεκριμένη δεν πήρα. Γιατί ο κάθε άνθρωπος που μπαίνει στην κόλαση του καρκίνου έχει διαφορετικές αντοχές, διαφορετικές ψυχικές δυνάμεις, διαφορετικά ψυχικά αποθέματα, διαφορετικές αντιδράσεις στο άκουσμα μιας κακής είδησης. Όπως ακριβώς συμβαίνει σε κάθε φάση της ζωής μας...

Πριν από πολλά χρόνια βρέθηκα ως επιβάτης ενός αεροπλάνου της Ολυμπιακής Αεροπορίας σε μία κολασμένη πτήση από Αθήνα προς Ηράκλειο Κρήτης. Το αεροπλάνο ήταν ένα γιαπωνέζικο YS-11 με έλικες που είχε τότε η Ο.Α., ελάχιστα ανθεκτικό σε θύελλες και καταιγίδες. Κι εκείνη τη συγκεκριμένη νύχτα βρεθήκαμε στην καρδιά μιας δυνατής καταιγίδας πάνω από το Αιγαίο.

Αστραπές, κεραυνοί, αέρας 10 μποφόρ, καταρρακτώδης βροχή, έκαναν το αεροσκάφος να τραμπαλίζεται στον αέρα, κανονικό φτερό στον άνεμο. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, ο πιλότος μας ήταν ένας ηλικιωμένος απόστρατος της Πολεμικής Αεροπορίας, με τεράστια μεν πείρα αλλά και με τον γνωστό τσαμπουκά του στραταίου, που είχε πάρει προσωπικά το θέμα να μην επιστρέψει στην Αθήνα αλλά να συνεχίσει το ταξίδι μέσα στη νύχτα της Αποκάλυψης και να προσγειώσει αυτό το γιαπωνέζικο κατασκευάσμα στον τελικό προορισμό του, το Ηράκλειο Κρήτης.

Εγώ ρε να κωλώσω; είμαι βέβαιος πως σκεφτόταν ο κυβερνήτης και δώσ' του γκάζωνε το αεροπλανάκι μέσα στην καταιγίδα.

Στην καμπίνα με τους λιγοστούς επιβάτες επικρατούσε χαμός. Άλλος ούρλιαζε. Άλλος έκλαιγε. Άλλος προσευχόταν. Κάποιος είχε κλείσει τα μάτια σαν να περίμενε τον θάνατο. Πίσω μου ένας έβριζε τον πιλότο γιατί δεν γύριζε

πίσω στο Ελληνικό. Δίπλα μου, ένας άντρας είχε βγάλει από την τσέπη του τη φωτογραφία μιας γυναίκας και την κοιτούσε. Μπροστά μου μια γκόμενα έφτιαχνε μανιωδώς τα μαλλιά της σαν να ήθελε να τη βρει ο χάρος καλοχτενισμένη. Κι εγώ...

Εγώ ήμουν στην κοσμάρα μου. Χάζευα σαν παρατηρητής το πλήθος. Παρατηρούσα τη διαφορετική συμπεριφορά που εκδηλώνει ο καθένας μπροστά στον κίνδυνο για τη ζωή του. Κάποια στιγμή πετάχτηκα από τη θέση μου και μπήκα στο πιλοτήριο που δεν το κλειδώνανε τότε, αφού αυτό καθιερώθηκε πολύ αργότερα, μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου στους Δίδυμους Πύργους.

Στη θέση του κυβερνήτη είδα τον καραβανά της Αεροπορίας να πηγαίνει το αεροπλάνο σαν να είχε καβαλήσει άγριο άλογο σε ράντσο του Τέξας.

«Πώς είναι τα πράγματα, καπετάνιο;» τον ρώτησα, περισσότερο για να διαπιστώσω πόσο είχε αίσθηση της πραγματικότητας.

«Έχω περάσει και χειρότερα» ήρθε η απάντησή του. «Μην ανησυχείτε, θα το κατεβάσω στον προορισμό του, ο κόσμος να γυρίσει ανάποδα. Εσείς όμως, κύριε, καθίστε στη θέση σας».

Ήθελα τόσο πολύ να του πω: *Τι λες, ρε στρατόκαυλε; Κουβαλάς εβδομήντα ψυχές και παριστάνεις τον καουμπόι, αλλά κρατήθηκα και γύρισα στο κάθισμά μου. Λίγη ώρα αργότερα, αφού είχαμε δει τον χάρο κατάματα, το αεροσκάφος που κολυμπούσε πια στους εμετούς, προσγειώθηκε στο Αεροδρόμιο του Ηρακλείου.*

Αυτό που έζησα τότε με τους επιβάτες της κολασμένης πτήσης που πιλοτάριζε ο ξεροκέφαλος εγωιστής καραβανάς είναι ό,τι ακριβώς συμβαίνει και με τους καρκινοπαθείς. Άλλος παραμένει ψύχραιμος κι άλλος παραλύει από τον φόβο του. Άλλος κλείνει τα μάτια και περιμένει τον

θάνατο, κι άλλος ορμάει στο Θηρίο για να το κατασπαράξει. Άλλος κάθεται στη θέση του και κλαίει, κι άλλος μπαίνει στο πιλοτήριο να διαπιστώσει την αλήθεια όσο σκληρή κι αν είναι...

Ακόμη και σήμερα, δεν ξέρω αν ήταν καλύτερα για μένα που μου έκρυψαν κάποια φριχτά πράγματα που συνέβησαν κατά τη διάρκεια των θεραπειών μου. Δεν είμαι σίγουρος για το πώς θα αντιδρούσα αν ήξερα ότι βρέθηκα τόσο κοντά στο τέλος, εκεί γύρω στον Δεκαπενταύγουστο του 2009. Τότε που αναγκάστηκα να διακόψω και τις ακτινοβολίες και τις χημειοθεραπείες γιατί δεν τις άντεχε άλλο ο οργανισμός μου.

Έχω μια περίεργη σχέση με τον φόβο. Φυσικά και φοβάμαι, όπως όλοι οι λογικοί άνθρωποι. Καταφέρνω όμως να κρατάω πάντα τα γκέμια του φόβου, να τον διαχειρίζομαι εγώ και να μη με διαχειρίζεται εκείνος.

Όταν ήμουν μικρός, εκεί γύρω στα πέντε μου χρόνια, λίγο πριν φύγει από τη ζωή η μαμά μου η Καλυψώ στα τριάντα οκτώ της χρόνια, κάθε μέρα γινόταν φασαρία στο σπίτι μας γιατί εγώ δεν ήθελα να τρώω τίποτε άλλο εκτός από τηγανητές πατάτες. Αυτές μου άρεσαν. Αυτές έτρωγα. Ξεκάθαρα πράγματα. Πρωί, μεσημέρι, βράδυ, πατάτες τηγανητές.

Μπορεί όμως ένα παιδί να μεγαλώσει μόνο με τηγανητές πατάτες; Η μαμά Καλυψώ λοιπόν –που θέλω να τη θυμάμαι πάντα ως μαμά μου και όχι ως μητέρα μου–, αυτή η υπέροχη μάνα Πόντια από την Τραπεζούντα, Βαρβαρίδου το πατρώνυμό της, η μαμά μου που έφυγε νωρίς και μου έλειψε τόσο σε όλη μου τη ζωή, για κακή μου τύχη είχε μια πολύ σύγχρονη παιδαγωγική άποψη για τα πεισματάρικα παιδιά που δεν τρώνε το φαγητό τους και τρώνε μόνο τη-

γανητές πατάτες. Και η άποψη αυτή ήταν ότι το ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο. Η οποία συχνά συμπληρωνόταν με την ακόμη πιο προχωρημένη παιδαγωγική αντίληψη ότι και λίγος φόβος στο παιδί δεν κάνει κακό.

Βγαλμένη από το πανεπιστήμιο της ποντιακής οικογένειας, η γλυκιά μου Καλυψώ εφάρμοζε τους δικούς της κανόνες στην ανατροφή μου που συχνά μεταφράζονταν σε κυνηγητό γύρω γύρω από τα έπιπλα σαν να ήμουν κοτόπουλο. Και όλο αυτό το τρελό κυνηγητό ενός μπόμπιρα από την αλλόφρονα μάνα του, υπό την απειλή ενός σκουπόξυλου που κράταγε σαν ρομφαία τιμωρού στα χέρια της μαμά Καλυψώ και το ανέμιζε υπό την ιαχή:

«Κακομοίρη μου, καλύτερα να μη σε πιάσω. Χάθηκες!»

Προσπαθούσε έτσι να μετατρέψει τον μικρό σατανά που έτρωγε μόνο τηγανητές πατάτες σε ένα αγγελουδί επί της γης, αλλά μάταιος κόπος. Ο πεντάχρονος Κωστάκης έτρεχε σαν βολίδα μέσα στο σπίτι, χωνόταν κάτω από καρέκλες, τραπέζια και κρεβάτια, και ανάγκαζε την Καλυψώ να σκύβει σε έξαλλη κατάσταση και να του φωνάζει:

«Βγες από κει που τρύπωσες και δεν θα φας ξύλο».

Μια φορά μόνο την πίστεψα και το σκουπόξυλό της άφησε το αποτύπωμά του στο τρυφερό παιδικό κωλαράκι μου για πολλές εβδομάδες. Από τότε δεν κατάφερε να με ξαναπιάσει ποτέ, γιατί όταν έβλεπα τα πολύ δύσκολα, έβγαινα κι έτρεχα γύρω γύρω στην αυλή του σπιτιού μας στην Καλιθέα, εξαντλώντας τη σωματική αντοχή της.

Αφού λοιπόν είδε κι αποείδε η πονηρή Πόντια ότι το σκουπόξυλο δεν απέδιδε τα αναμενόμενα, σκαρφίστηκε κάτι άλλο για να ξεκολλήσω από τις τηγανητές πατάτες. Ήξερε ότι φοβόμουνά πολύ τους καλικάντζαρους, αυτά τα μικρά τελώνια, τα δαιμόνια που ζουν στα χριστουγεννιάτικα παραμύθια. Πήρε λοιπόν πέντε μακριές μαύρες μάλινες κάλτσες, τις παραγέμισε με χαρτιά για να φουσκώ-

σουν και τις κρέμασε, κρυφά από μένα, στο εσωτερικό της καμινάδας που υπήρχε πάνω από την κουζίνα και έπαιζε τον ρόλο του απορροφητήρα την εποχή εκείνη. Στη συνέχεια, η δαιμόνια Πόντια χτύπησε δυνατά δυο καπάκια κατσαρόλας για να μου τραβήξει την προσοχή με τον θόρυβο και μόλις με είδε να καταφθάνω τρέχοντας στην κουζίνα, μου ψιθύρισε δήθεν τρομαγμένη:

«Πο πο, βρε Κωστάκη μου, τι πάθαμε! Έμαθαν οι καλικάντζαροι ότι δεν τρως το φαγητό σου κι ότι θέλεις μόνο πατάτες τηγανητές κι ήρθαν στο σπίτι μας για να σε πάρουν. Κοίτα τις ουρές τους που κρέμονται» κατέληξε και μου έδειξε με το χέρι της τις παραγεμισμένες με χαρτιά κάλτσες ψηλά στην καπνοδόχο, που στα παιδικά μου μάτια έμοιαζαν πράγματι με ουρές καλικάντζαρων. Τα αδύνατα σαν καλάμια ποδαράκια μου έτρεμαν από τον φόβο, αυτό όμως δεν εμπόδιζε το μυαλό μου να έχει μια δικαιολογημένη απορία:

«Γιατί, μαμά, ήρθαν οι καλικάντζαροι στο σπίτι μας τώρα που είναι καλοκαίρι αφού εσύ λες ότι πάνε στα σπίτια των ανθρώπων μόνο τα Χριστούγεννα;» τη ρώτησα με το βλέμμα μου καρφωμένο στις μαύρες ουρές.

«Ήρθαν τώρα γιατί τώρα δεν τρως το φαγητό σου» μου απάντησε ξερά. «Κάτσε τώρα να φας τα μακαρόνια που έχω μαγειρέψει και μην πεις κουβέντα, γιατί θα τους ξυπνήσεις και θα κατέβουν να σε πάρουν. Πάω να απλώσω τα ρούχα στην ταράτσα και όταν γυρίσω θέλω να δω το πιάτο σου άδειο».

Η κατάσταση είχε πάρει πολύ άσχημη τροπή για μένα. Μπροστά μου είχα ένα πιάτο τίγκα στα μακαρόνια που δεν ήθελα ούτε να τα βλέπω. Η μαμά μου είχε δώσει διορία λίγων λεπτών να τα φάω όλα μέχρι να απλώσει τα ρούχα. Και το χειρότερο, πάνω από το κεφάλι μου κοιμόνταν καλικάντζαροι που αν τους ξυπνούσα και έβλεπαν

ότι δεν τρώω μπορεί και να με έπαιρναν μαζί τους! Από το μυαλουδάκι μου πέρασε η σκέψη να τυλίξω τα μακαρόνια σε ένα χαρτί και να βγω στον δρόμο να τα πετάξω, αλλά η μαμά Καλυψώ ήταν στην ταράτσα και θα με έβλεπε. Δράμα.

Είχα μόνο δύο επιλογές: ή θα έπρεπε από εδώ και πέρα να τρώω κάθε μέρα ό,τι φαγητό θα μαγειρεύε η μαμά μου –και σπανίως τις αγαπημένες μου τηγανητές πατάτες– υπό τον φόβο των καλικάντζαρων ή...

Ή έπρεπε να αφήσω πίσω μου τον φόβο και να αναμετρηθώ μαζί τους μια και καλή για να μου αδειάσουν τη γωνιά και να τελειώνουμε.

Ή αυτοί ή εγώ σκέφτηκα, χωρίς φυσικά να μπορώ να φανταστώ ότι θα έφτανε η στιγμή που θα έλεγα το ίδιο ακριβώς και στον καρκίνο. Ή αυτός ή εγώ!

Μάζεψα λοιπόν όσο κουράγιο είχε η παιδική μου ψυχή, πήρα το σκουπόξυλο που με κυνηγούσε η μαμά και σιγά σιγά, ακροπατώντας για να μην ξυπνήσω τους εχθρούς και με αρπάξουν, πήγα κοντά στην κουζίνα, έσπρωξα το κοντάρι της σκούπας προς την καμινάδα και σήκωσα το κεφαλάκι μου προς τα πάνω, έτοιμος για όλα. Αυτό που αντίκρισα ήταν εντελώς αναπάντεχο! Δεν υπήρχαν πουθενά καλικάντζαροι! Μόνο μαύρες κάλτσες, καρφωμένες με μεγάλα καρφιά. Μούφα οι ουρές!

Αυτή η αναμέτρηση με τους καλικάντζαρους ήταν η πρώτη μεγάλη νίκη της ζωής μου και, όπως ήταν επόμενο, τη γλέντησα δεόντως, δίνοντας τη δική μου απάντηση στη λατρεμένη μαμά Καλυψώ. Κάθισα στο τραπέζι και άρχισα να παίρνω από το πιάτο ένα ένα τα νερόβραστα μακαρόνια και να τα πετάω στον τοίχο της κουζίνας, που ήταν στρωμένος με πλακάκια, για να δω αν κολλάνε. Και κολλούσαν τα άτιμα...

Όταν επέστρεψε η μαμά μου από την ταράτσα με το

άδειο κοφίνι των πλυμένων ρούχων στα χέρια, κόντεψε να πάθει εγκεφαλικό βλέποντας τα μακαρόνια κολλημένα σαν σερπαντίνες στον τοίχο. Και πιστεύω πως αν ζούσε σήμερα θα με κυνηγούσε ακόμη με το σκουπόξυλό της.

Το ερώτημα που δεν μπορώ να απαντήσω είναι με ποιο κριτήριο κρύβεις την αλήθεια για την υγεία του, όσο οδυνηρή κι αν είναι αυτή, σε έναν άνθρωπο που στα πέντε του χρόνια βρίσκει το κουράγιο να αναμετρηθεί με τον φόβο του για τους καλικάντζαρους και είναι πλέον ώριμος ενήλικας με χιλιάδες εμπειρίες ζωής; Υπάρχει άραγε φοβόμετρο, υπάρχει τρομόμετρο να μετράει τις αντοχές του άλλου και ανάλογα με τη μέτρηση να σε καθοδηγεί αν θα του στρογγυλέψεις τα πράγματα ή αν θα τον βάλεις μπροστά στις σκληρές, απάνθρωπες αλήθειες ζωής και θανάτου;

Όταν έδωσα στον Κωνσταντίνο τις χειρόγραφες σημειώσεις μου και εκείνος μου είπε πως αποφάσισε να τις μοιραστεί με τον κόσμο μέσα από αυτό το βιβλίο, ζήτησα ραβντεβού απ' όλους τους γιατρούς που με είχαν φροντίσει. Επειδή όλα αυτά τα χρόνια με κυνηγούσαν εκείνοι για να κάνω τις εξετάσεις μου, κατάλαβα ότι τρόμαξαν ακούγοντάς με στο τηλέφωνο να τους αναζητώ εγώ.

«Δεν υπάρχει κάτι κακό» τους καθησύχασα αμέσως. «Θέλω μόνο να συναντηθούμε και να μάθω έστω και τώρα τις αλήθειες που μου κρύψατε τότε, να καταλάβω γιατί μου καμουφλάρατε την πραγματικότητα. Παίρνω το μαγνητοφωνάκι μου κι έρχομαι να μου τα πείτε».

Και μου τα είπαν. Έμαθα για πρώτη φορά την πλήρη αλήθεια για όλα όσα αγνοούσα την εποχή που έδινα τη μάχη για να ζήσω. Μια αλήθεια που ίσως τελικά έκαναν καλά που δεν μου την αποκάλυψαν τότε...

Ο πρώτος άνθρωπος μετά τη Μαρία, τη γυναίκα μου, που του αποκάλυψα ότι ο Κωνσταντίνος θα γράφει ένα βιβλίο

για τη μάχη που έδωσα ήταν ο καθηγητής Χειρουργικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, σήμερα πια καλός και αγαπημένος φίλος μου, Δημήτρης Λινός. Τον έχω βαφτίσει άγγελο-προστάτη μου γιατί είναι αυτός που ουσιαστικά με ανέλαβε ιατρικά από την πρώτη στιγμή της διάγνωσης της αρρώστιας, επιλέγοντας και την ομάδα των άλλων γιατρών μου –ογκολόγο, ακτινολόγο και ωτορινολαρυγγολόγο– που όλοι μαζί θα δίναμε τη μάχη.

«Δεν σου είπαμε ποτέ ψέματα, ούτε εμείς ούτε η Μαρία. Ήξερες τη διάγνωση, ήξερες ότι είχαμε μετάσταση, είχες δει στις μαγνητικές τους όγκους στους λεμφαδένες, ήξερες τα αποτελέσματα των αιματολογικών εξετάσεων ακόμη κι όταν ήταν πολύ άσχημα... Αλλά είχαμε αποφασίσει από κοινού να μη σε ενημερώνουμε για κάποιες πιθανές παρενέργειες ή επιπλοκές που θα μπορούσαν να προκληθούν από τις θεραπείες. Δεν σου μιλούσαμε δηλαδή για τις πιθανές κακές εξελίξεις, που εκείνη τη στιγμή θα σε τρόμαζαν.

»Εξάλλου, την ημέρα που χειρουργήθηκες και είχαμε πλήρη αντίληψη της σοβαρότητας της κατάστασής σου, ο αδελφικός σου φίλος Αντώνης Ανδρικάκης μου είπε μια κουβέντα που δεν θα μπορούσα να την αγνοήσω: “Γιατρέ μου, όσο άσχημα κι αν είναι τα προγνωστικά, κάνε μου τη χάρη να δώσεις στον Χαρδαβέλλα μια ελάχιστη ελπίδα. Δώσ’ του έστω μια τρύπα βελόνας κι από αυτήν ο Κώστας θα βρει τρόπο να περάσει ακόμα και το πιο χοντρό καραβόσκοινο. Αρκεί να του αφήσεις ανοιχτή την τρύπα της βελόνας”».

Η «τρύπα της βελόνας» είναι ολόκληρη η ιστορία της ζωής μου σκέφτηκα ακούγοντας τη φράση που είχε χρησιμοποιήσει ο γλυκός μου Αντώνης. Ένα στοίχημα που έβαλα πολλές φορές με τον εαυτό μου και στο τέλος έβγαινα πά-

ντα νικητής. Από την τρύπα της βελόνας έπρεπε να περάσω για να γίνω δημοσιογράφος όταν ξεκίνησα στα δεκαοκτώ μου χρόνια από το υπόγειο, όπως λέω συχνά, για να κατακτήσω τις δικές μου κορυφές. Από την τρύπα της βελόνας έπρεπε να περάσω σε στιγμές που έπαιζα τη ζωή μου κορόνα γράμματα σε πολέμους και αιματηρά γεγονότα. Από την τρύπα της βελόνας έπρεπε να περάσω και για να νικήσω τον φασουλή που λίγο έλειψε να με βγάλει νοκάουτ από τον πρώτο κιόλας γύρο...

Ήταν 10 Αυγούστου 2009 και βρισκόμουν στη μέση των θεραπειών μου, όταν ξαφνικά ο οργανισμός μου έπαθε μπλακάουτ. Ένα κολάπσους του αίματός μου, απόρροια των ισχυρών χημικών φαρμάκων και των καθημερινών ακτινοβολιών. Οι γιατροί είδαν με φρίκη τα αποτελέσματα των εξετάσεων που εμφάνιζαν έναν άνθρωπο χωρίς ανοσοποιητικό, ένα χιλιοστό πριν από την εγκεφαλική αιμορραγία, στο κατώφλι του θανάτου. Αμέσως σήμανε συναγερμός στο ιατρικό επιτελείο που με παρακολουθούσε και αποφασίστηκε η άμεση διακοπή κάθε θεραπείας μέχρι να ανακάμψουν οι τιμές του αίματός μου. Στην επαναλαμβανόμενη ερώτησή μου *Τι μπορούμε να κάνουμε για να ανακάμψουν;*, οι γιατροί μου απαντούσαν με γενικότητες αφού η αλήθεια ήταν μία: δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα. Μόνο να περιμένουμε τον οργανισμό μου, την τύχη, τον Θεό, να δράσουν... Πέρασαν δεκαπέντε τραγικά μερόνυχτα, με την επιστήμη να σηκώνει τα χέρια ψηλά (στην κυριολεξία...), όταν ξαφνικά χωρίς καμία ιατρική παρέμβαση οι δείκτες του αίματός μου άρχισαν να ανεβαίνουν. Αν αυτό δεν είχε συμβεί, τότε το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας δεν θα είχε γραφτεί ποτέ.

Δεν μου τα είχαν πει έτσι ακριβώς τότε, ούτε οι γιατροί μου ούτε η Μαρία. Για να προστατεύσουν την ψυχική μου υγεία εκείνες τις αγχώδεις μέρες δεν μου αποκάλυψαν ότι

βρισκόμουν στο χείλος της αβύσσου. Με είχαν προϋδεάσει ότι ίσως χρειαζόταν να μεταφερθώ αμέσως στο νοσοκομείο γιατί η άμυνα του οργανισμού μου είχε καταρρεύσει, αλλά είχαν αποφύγει να μπουν σε «περιττές» όπως μου τις χαρακτήρισαν πολλά χρόνια αργότερα— λεπτομέρειες. Και μάλλον είχαν δίκιο όλοι τους. Τώρα που τα σκέφτομαι από την απόσταση της επταετίας, νιώθω ότι ήμουν πάντα έτοιμος να μάθω και την πιο σκληρή αλήθεια εκτός από το πόσο κοντά βρέθηκα στον θάνατο εκείνο τον φριχτό Δεκαπενταύγουστο.

Όχι, δεν ήθελα να ξέρω ότι μπορεί να πέθαινα από ένα απλό κρυολόγημα ή ένα συνηθισμένο μικρόβιο. Δεν ήθελα να ξέρω ότι η ζωή μου κρεμόταν από μια λεπτή κλωστή. Δεν ήθελα να ξέρω ότι η δεκαπενθήμερη διακοπή των θεραπειών μου θα μπορούσε να δώσει στον καρκίνο το περιθώριο να ξεφύγει και να εξαπλωθεί σε όλο μου το σώμα...

Για όλα τα άλλα όμως είμαι βέβαιος πως θα άντεχα την πλήρη ενημέρωση. Θα άντεχα να ακούσω ότι οι στατιστικές ήταν εις βάρος μου. Ότι οι θεραπείες μπορεί να γέμιζαν πληγές το στόμα μου και να μην μπορούσα να πιω ούτε νερό. Ότι θα έχανα σαράντα πέντε κιλά και θα γινόμουν σαν σκελετός. Ότι θα σάπιζαν τα δόντια μου. Θα άντεχα να ακούσω την όποια κακή πρόβλεψη για μένα. Ίσως γιατί δεν πίστεψα ούτε μια στιγμή ότι θα πεθάνω.

Και είναι σαν να ακούω τον εαυτό μου τι θα έλεγε στην περίπτωση που οι γιατροί μου ανακοίνωναν ότι τα πράγματα είναι ζόρικα και οι πιθανότητες να γλιτώσω είναι λίγες:

Τι μαλακίες μου λένε; Θα τους αποδείξω ότι κάνουν λάθος.

«Δεν είναι δικαίωμα του ασθενούς να ξέρει ακριβώς την αλήθεια για το μέγεθος του κινδύνου που αντιμετωπίζει;»

ρώτησα επιθετικά την ογκολόγο μου Εύη Ραζή πριν από μερικούς μήνες.

«Είναι» μου απάντησε μονολεκτικά.

«Και τότε γιατί εσείς μου αφαιρέσατε το δικαίωμα αυτό, κρύβοντάς μου τι θα μπορούσε να συμβεί, χωρίς να με ρωτήσετε αν θέλω να μάθω το μέγεθος του κινδύνου που υπήρχε;» της χύμηξα.

Αγρίεψε η γιατρός!

«Λοιπόν, Χαρδαβέλλα, για να τελειώνουμε με αυτή την ιστορία. Είναι δικαίωμα του ασθενούς να ξέρει όσα θέλει να ξέρει. Πρόσεξε αυτό που σου λέω: όσα θέλει να ξέρει. Κι εγώ σου έλεγα πάντα ό,τι ήθελες να ξέρεις. Γιατί ήξερα τι ήθελες να ξέρεις. Εμείς οι ογκολόγοι με το πέρασμα των ετών και μέσα από την επαφή με χιλιάδες περιστατικά, αποκτάμε την εμπειρία να αντιλαμβανόμαστε ποιο είναι το όριο αντοχής του ασθενούς στην αλήθεια. Είναι σαφές ότι υπάρχει ένα όριο κάτω από το οποίο δεν μπορείς να πας. Δεν γίνεται δηλαδή ο ασθενής να έχει καρκίνο, να κάνει χημειοθεραπείες και να του λες ότι έχει πνευμονία. Εσύ όμως το είχες πάρει αφήφιστα, χαλαρά, λες και περνούσες μια γρίπη. Μέχρι και πλάκα μας έκανες κατά τη διάρκεια των χημειοθεραπειών σου. Πώς να σου πούμε όλη την αλήθεια;» μου είπε με αγανάκτηση.

Το είχα πάρει αφήφιστα, χαλαρά και επιφανειακά το όλο πρόβλημα, γιατί έτσι είχα ανάγκη να το δω, γιατί αυτή ήταν η άμυνά μου απέναντι στον τρόπο για το κακό που είχε εισβάλει στη ζωή μου. Η ψυχή μου μπροστά! Δεν λύγισε ποτέ στο γεγονός ότι ήμουν καρκινοπαθής. Ήμουν πάντα καβάλα στον Βουκεφάλα μου, με το σπαθί υψωμένο για να πάρω το κεφάλι του φασουλή.

Από την αρχή ήμουν έτσι. Από το πρώτο άκουσμα της αρρώστιας μου. Τρία πουλάκια κάθονται που λέει κι η καλή μου η Εύη. Ίσως γιατί τότε δεν είχα ιδέα για το τι θα

ακολουθούσε. Νύχτες αγρύπνιας και φόβου. Αλλά και μέρες θριάμβου και ευτυχίας.

Με την άγνοια και το πάθος του πρωτάρη, χύμηξα στο Θηρίο. Όπως έκαναν πριν από περίπου εβδομήντα χρόνια οι Ιάπωνες αεροπόροι-καμικάζι όταν έπεφταν πάνω στα αμερικανικά πολεμικά πλοία ουρλιάζοντας: «Χισάτσου», που στη γλώσσα τους θα πει «χτύπα γερά». Με μάτια ανοιχτά μέχρι την πρόσκρουση και τον αναπόφευκτο θάνατό τους, χωρίς ούτε στιγμή να αφήσουν τον φόβο να τους νικήσει.

«Λίγο πριν το τέλος θα δείτε το πρόσωπο της μητέρας σας να σας χαμογελάει. Και την επόμενη κιόλας στιγμή δεν θα υπάρχουνε πια» τους έλεγαν πριν ξεκινήσουν την τελευταία πτήση για τον θάνατο.

Αν είναι να πεθάνεις, ας πεθάνεις όρθιος και με αξιοπρέπεια είπα εγώ στον εαυτό μου. Και μακάρι εκείνη την ύστατη στιγμή να δω το χαμόγελο στο πρόσωπο της μαμάς μου, της Καλυφούς, που το αντίκρισα για τελευταία φορά όταν ήμουν πέντε χρονών.

Σήμερα, καρκίνος δεν σημαίνει θάνατος. Σε ένα ποσοστό 60% οι ασθενείς καταφέρνουν να επιβιώσουν ή να ζουν σαν να πάσχουν από ένα χρόνιο αλλά ακίνδυνο για τη ζωή τους νόσημα. Οι προληπτικές εξετάσεις και η έγκαιρη διάγνωση σώζουν ζωές αλλά και σε πιο προχωρημένα στάδια, όπως η δική μου περίπτωση, υπάρχει ελπίδα.

Μην αφήσετε τον γελοίο παλιάτσο να σας τρομάξει! Βάλτε τον όσο πιο γρήγορα μπορείτε μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα της επιστήμης. Και πείτε του: *Ρε καραγκιόζη, δεν έχω εγώ καρκίνο! Εσύ έχεις εμένα και θα σε σκοτώσω.*

Κάντε βουτιά στην ψυχή σας και ανακαλύψτε τις άγνωστες εσωτερικές δυνάμεις που όλοι κουβαλάμε μέσα μας.

Γι' αυτόν τον θρίαμβο ψυχής και μυαλού, γι' αυτή τη νίκη της ζωής απέναντι στο σκοτάδι, αξίζει να παλέψετε. Μη λυπηθείτε ούτε στιγμή τον εαυτό σας και να μην επιτρέψετε σε κανέναν να νιώσει οίκτο για σας. Δεν αξίζετε τον οίκτο. Τον θαυμασμό όλων αξίζετε για την καθημερινή μάχη που δίνετε με τον θάνατο...